

Disiplinler Arasılık Yaklaşımı Bağlamında Türkçe Ders Kitaplarının İncelenmesi

Analysis of Turkish Textbooks in the Context of Interdisciplinarity Approach

Prof. Dr. Müzeyyen ALTUNBAY*
Soner ŞAHİNBAŞ**

Özet

Disiplinler arası yaklaşımın (interdisipliner) amacı birden çok akademik disiplinin bir araya getirilerek ortak bir hedef doğrultusunda bir etkinlikte birleştirilmesi, farklı disiplinlerin birbirleriyle ilişkilendirilmesidir. Bundan dolayı disiplinler arası yaklaşım eğitim-öğretim süreçlerinde gittikçe önemli hâle gelen ve ihtiyaç duyulan yaklaşımlardan biri konumundadır. Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarını disiplinler arasılık bağlamında incelemek, kitaplarda yer alan diğer disiplinlere ait beceri ve kazanımlara hangi ölçüde yer verildiğini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile yapılmıştır. Doküman olarak 2019-2020 eğitim-öğretim yılı itibarıyla ders kitabı olarak okutulan 5.sınıf Türkçe ders kitabı örneklem olarak kullanılmış ve kitapta yer alan farklı disiplinlere ait ilişkilendirmelerin sayıları tablolarla gösterilerek yorumlanmıştır. Ders kitaplarındaki unsurlar disiplinler arasılık bağlamında (matematik, fen bilimleri, bilgisayar ve öğretim teknolojileri vd.) incelendiğinde özellikle belli disiplinlere daha çok ağırlık verildiği, diğer disiplinlere yeterince yer verilmediği ve kitaplarda yer alan disiplinler arasılık ilişkilendirmelerinin dengeli bir şekilde temalara dağılımının yapılmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Disiplin, disiplinler arasılık, eğitim, öğretim, Türkçe ders kitapları.

* altun.bay@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9568-3160, Giresun Üniversitesi

** soner.sahinbas061@gmail.com, ORCID: 0009-0009-3520-6475, Milli Eğitim Bakanlığı

Abstract

The aim of the interdisciplinary approach is to bring together multiple academic disciplines and combine them in an activity in line with a common goal, and to integrate different disciplines by relating to each other. Therefore, the interdisciplinary approach is one of the approaches that are becoming increasingly important and needed in education and training processes. In this study, it is aimed to examine Turkish textbooks in the context of interdisciplinarity and to determine the extent to which the skills and achievements of other disciplines in the books are included. In this research, which was conducted in accordance with the qualitative research method, document examination was used as the data collection method and content analysis was used in the data obtained from textbooks. As a document, the 5th grade Anıttepe Yayıncılık Turkish textbook, which is taught as a textbook as of the 2019-2020 academic year, was used and the number of relationships of different disciplines in the book was interpreted by showing the tables. When the elements in the textbooks were examined in the context of interdisciplinarity, it was seen that certain disciplines were given weight, other disciplines were not given enough space and the interdisciplinary relationships in the books were not distributed to the themes in a balanced way.

Keywords: Discipline, Interdisciplinarity, Education, Teaching, Turkish Textbooks.

Giriş

Günümüzde dünya genelinde kendini çok yönlü geliştiren ve öğrenmenin yolunu keşfeden nitelikte bireyler yetiştirme faaliyetleri önem kazanmış bunun sonucunda disiplinler arası yaklaşıma uygun programlar ve çalışmalar daha çok öne çıkmaya başlamıştır. Disiplinler arası yaklaşımla ilgili giderek artan program geliştirme çalışmaları Türkçe öğretim programlarında etkisini göstermiş, Türkçe ders kitapları tematik özellik taşıyan disiplinler arası (bütüncül) öğretim programlarına uygun şekilde hazırlanmıştır.

Türkçe dersi metinler üzerinden işlenen ve temel dil becerilerini geliştirmeyi amaçlayan bir ders olduğu için Türkçe ders kitapları ders işlenişi açısından gerek öğretmenler gerekse öğrenciler için son derece önemli bir kaynaktır ve bu nedenle ders kitaplarında yer alan içeriklerin eğitim öğretim süreçlerine uygun şekilde hazırlanması esastır. Disiplinler arası yaklaşıma bağlı olarak bireyin çok yönlü zihinsel gelişimini sağlamayı amaçlayan ders kitaplarında temalara uygun seçilecek metinler ve yapılacak etkinliklerin disiplinler arasılık boyutunun incelenmesi mühimdir. Fakat Türkçe ders kitaplarının disiplinler arasılık bağlamında incelenmesini amaçlayan çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle örnek Türkçe ders kitaplarının disiplinler arasılık bağlamında incelenmesi üzerine bir araştırma yapılmasının gerekli ve önemli olduğu düşünülmektedir.

Ülkemizde Türkçe ders kitaplarının disiplinler arası bağlamında incelenmesi hususunda yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmalarda ders kitaplarındaki disiplinler arası ilişkilendirmelerin boyutunun, ne derece kullanıldığının tam olarak bilinmediği görülmektedir.

Disiplinler arasılık kavramı ve Türkçe ders kitaplarının disiplinler arasılık bağlamında incelenmesi ile ilgili yurt içinde yapılmış araştırmalara bakıldığında öne çıkan örneklerden bazıları şunlardır: Garip (2022) “Türkçe Dersi Metin İşleme Sürecinde Disiplinlerarasılık” adlı makalesinde Türkçe derslerinin disiplinler arası yaklaşımı kullanmak için uygun olduğunu, Türkçe derslerinde disiplinler arası ilişkiden faydalandığını, disiplinler arası yaklaşımdan faydalanmanın öğrencilere birtakım katkılar sunduğunu ve Türkçe ders kitaplarının disiplinler arası yaklaşıma uygunluğu noktasında ise farklı görüşlerin olduğunu tespit etmiştir. Kanatlı ve Çekici (2013) “Türkçe Öğretiminde Disiplinler Arası Olanaklar” adlı makalelerinde temel dil becerilerini geliştirmek için kullanılacak disiplinler arası ilişkilere yer vermişlerdir. Demir (2017) “Ortaokul 6,7 ve 8. sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Disiplinler Arası Yaklaşım Açısından İncelenmesi” adlı makalesinde disiplinler arasılığın hazırlık çalışmaları bölümünde yoğunlaştığını ve dinleme/izleme, konuşma, okuma ile yazma bölümlerinde disiplinler arasılığa çok az yer verildiğini ortaya koymuştur.

Bütüncül Bir Yaklaşım Olarak Disiplinler Arasılık

Bireylerin kendilerini geliştirmelerinde ve toplumun kalkınmasında oldukça önemli bir yere sahip olan eğitim, bireylere istenilen özellikleri kazandıran, toplumun kültürünü yeni nesillere taşıyan, derinleştiren ve kültürel birikimi büyüten bir faaliyet olarak görülmektedir. Eğitimin işlevleri konusunda Platon eğitimin “insana en iyi

olgunluğu vermek” olduğunu söylerken, Kant eğitimi “insanın tabiatında bulunan gizli bütün kabiliyetleri geliştiren unsur” olarak görmektedir. Durkheim eğitimin amacını “sosyal olmayan insanları sosyalleştirmek” olarak belirtirken J.J. Rousseau ise eğitimi “çocukları yetiştiren ve insan yapan bir sanat” olarak görmüştür (Çelikkaya, 1991).

Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de küçük yaşlardan itibaren bireylerin eğitimine oldukça önem verilmekte ve toplumsal değerlere bağlı olarak şekillenen bu süreç; eğitilmiş, iyi insan yetiştirme amacına uygun olarak aile, çevre, toplum ve eğitim sistemi tarafından şekillendirilmektedir. Jacobs (1989) disiplinler arası öğrenmelerin, öğrencileri eğitimde motive eden bir teşvik aracı olduğunu ifade etmiştir. Çünkü ailede başlayan ve okulda devam eden eğitim-öğretim süreci; çağın gereklerine uygun, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, donanımlı, girişimci, bilgi teknolojilerine vakıf insan yetiştirilmesini hedefler. Bu amaç doğrultusunda farklı disiplinlerden, bilim dallarından yararlanılır.

Disiplinler arası yaklaşımda birbirinden farklı disiplinlere çok yönlü bakabilme becerisinin yanında öğrencilerin sosyal hayatta karşılaşabilecekleri sorunları analiz etme ve bu sorunlara farklı çözüm yolları bulabilme becerilerinin de geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Jones (2009) araştırmasında disiplinler arası yaklaşımın bireyin hayatı boyunca öğrenme becerilerini geliştirdiğini ve öğrencilerdeki eleştirel düşünme, iletişim, yaratıcılık ve akademik yönlerin gelişmesine etki ettiğini belirtmiştir. Bu yaklaşımda merkeze alınan bir tema etrafında belirli disiplinler vardır ve her disiplin kendi alanında ilişkilendirilerek farklı bakış açılarıyla öğrencilere bilgi ve beceriler kazandırılır. Disiplinler arası ilişkilendirmelere örnek olarak seçilen temel bir konunun diğer bilim dallarıyla ilişkilendirilmesini anlatan şekil aşağıda gösterilmiştir (bk. Şekil 1):

Şekil 1 Disiplinler Arası Kavram Modeli

Kaynak:(Jacobs, 1989)

Örnek olarak verilen Şekil 1’de görüldüğü gibi Türkçe dersinde temel bir konu Matematik, Fen bilimleri, Sosyal Bilimler veya Bilişim Teknolojileri gibi pek çok bilim dalıyla ilişki kurularak anlatılabilir. Söz gelimi Türkçe dersinde Bilim ve Teknoloji temasında İbn-i Sina’yı ve çalışmalarını anlatan bir metin, Fen Bilimleri dersiyle ilişkilendirilerek işlenebilir; Millî Kültürümüz temasında geçmişte yaşayan tarihî

şahsiyetlerin hayatları incelenebilir ve onlara mektup yazılarak Türkçe dersi Sosyal Bilgiler bilim dalıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca etkinlik ve çalışmalarda istatistiksel verilerin yorumlanması konusunda Matematik dersiyle Türkçe dersi arasında disiplinler arası bağlantı kurulabilir ve Matematik dersini seven bir öğrencinin bu duyuşsal özelliği Türkçe dersine olan bakış açısında da olumlu değişimler yaratabilir.

Disiplinler arası yaklaşım eğitim öğretim sürecinde tek bir disiplinle açıklanamayan ve öğrencinin algılamakta zorlandığı bir konunun diğer disiplinler sayesinde öğrenilmesini, bu sayede de karşılaşılan problemleri kolaylıkla çözmesini sağlayan bir yaklaşımdır ve eğitim öğretim faaliyetlerinin önemli bir parçasıdır (Yıldırım,1996). Günümüzde yeni eğitim-öğretim yöntemlerinin ve yaklaşımlarının yaygınlaştığı süreçlere bakıldığında genel olarak öğrenme süreçlerinde tek bir disiplin alanında yapılacak çalışmaların bireylerin aktif öğrenmesinde yeterli olmadığı, diğer birçok disiplin alanlarından da bu süreçte faydalanılması gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Örneğin Duman ve Aybek (2003) yapmış oldukları çalışmada disiplinlerin birleştirilmesiyle bilgilerin diğer alanlarla ilişkilendirileceğini, öğrencilerin sevmediği derslerin bile onlar için zevkli hâle geleceğini ve böylelikle öğretimin bütünleştirilmesi yoluyla disiplinlerin pragmatik şekilde kullanılabileceğini; Perkins (1994) ise disiplinler arası kavramının çoklu zekâ biçimlerini ve dünyayı çoklu bilme yollarını temsil ettiğini belirtmiştir.

Disiplinler arası yaklaşımın kullanımı eğitimde bireye özgün düşünmeyi ve çok yönlü bakış açısı kazandırır. Bu bağlamda öğretmenlerin diğer disiplin alanlarıyla etkileşim sağlayacak şekilde öğretim programındaki ortak konuları belirleyip derslerini planlaması eğitim öğretim faaliyetlerini daha etkili hâle getirecektir. Bunun sonucu olarak bir disiplin alanındaki kavramsal bilgiler diğer birçok disiplin alanlarındaki kavramsal bilgilerle bütünleşecek, öğrencilerdeki öğrenme sürecini kolaylaştıracaktır. Bu doğrultuda Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin de disiplinler arası yaklaşımına uygun hazırlandığı görülmektedir.

Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde 21.yüzyıl becerileri ve Hayat Boyu Öğrenme kapsamında bireylerin kazanması gereken 8 “Anahtar Yetkinlik” belirlenmiş ve bu anahtar yetkinliklere bakıldığında çerçevenin birbiriyle ilişkili ve bütünleşik bir yapıda olduğu görülmekte ve ortak öğrenme kazanımlarıyla birlikte disiplinler arası yaklaşıma oldukça uyumlu bir özellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Disiplinler arası yaklaşımın hedeflediği sorgulayıcı bakabilen, yaratıcılık kabiliyeti gelişmiş ve çok yönlü düşünebilen, sosyal hayatta karşılaştığı karmaşık problemleri çözebilen, özgün eserler ortaya koyabilen, araştırma becerisi yüksek olan, etik meseleler ve toplumsal sorunlara farkındalığı yüksek insan modeli bu çerçeve metinde de seviye tanımlayıcılarda yer almıştır (TYÇ, 2015).

Türkçe Dersi Öğretim programının yapısı incelendiğinde ise zorunlu set özelliği taşıyan disiplinlerle (Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, İngilizce, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Beden Eğitimi, Müzik, Görsel Sanatlar, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Teknoloji ve Tasarım) olan ilişkisini disiplinler arası bağlamında görebilmek mümkündür. Ayrıca programda bu ana disiplinlerle birlikte 8 adet ara disiplin (Afet Eğitimi ve Güvenli Yaşam, Girişimcilik, İnsan Hakları ve Vatandaşlık, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Özel Eğitim, Sağlık Kültürü, Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim,

Kariyer Bilinci) arasında bağ kurulmuş, bir ders olarak yer almayan fakat diğer derslerin içerisinde bulunan bu ara disiplinlerle, disiplinlerin kazanımlarının gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin sosyal yaşam becerileriyle donatılmaları, çok yönlü gelişimleri amaçlanmıştır (MEB,2019).

Bu araştırmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığına ait okullarda okutulmakta olan Türkçe ders kitaplarındaki temalarda yer alan metinler, çalışmalar ve etkinliklerin disiplinler arası boyutunun öğrenme-öğretme sürecindeki yeterliliğinin ne düzeyde olduğunu belirlemek ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler sunmaktır. Çalışmada 5. sınıf Türkçe ders kitabı örneklem olarak alınmış olup benzer bir araştırma yapılması durumunda diğer sınıf düzeyleri ile de gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

- a. 5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Birey ve Toplum temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?
- b. 5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Millî Mücadele ve Atatürk temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?
- c. 5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Doğa ve Evren temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?
- ç. 5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Millî Kültürümüz temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?
- d. 5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Vatandaşlık temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?
- e. 5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Sağlık ve Spor temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?
- f. 5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Erdemler temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?
- g. 5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Bilim ve Teknoloji temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?

Yöntem

Bu araştırmada 5.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan temalarda disiplinler arası ilişkilendirmelerin boyutunun ne düzeyde olduğu incelenmiş ve temalarda yer alan içeriklerin analizi tablolarla incelenerek yorumlanmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntem ve tekniklerinden olan doküman inceleme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Türkçe ders kitapları oluştururken örneklemini Millî Eğitim Bakanlığı ortaokul 5.sınıflarda 2019-2020 eğitim öğretim yılında dağıtılan Anıttepe Yayıncılık'a ait 5.sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Bu kitapların seçilme nedeni araştırmanın yapıldığı 2022-2023 eğitim-öğretim yılında MEB'e bağlı okullarda kitapların kullanımında olmasıdır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. "Doküman inceleme, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar"(Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmada ayrıca Türkçe ders kitaplarından elde edilen verilerin içerik analizine yer verilmiştir. "İçerik analizinde amaç, katılımcıların görüşleri, dosya ve belge inceleme yoluyla elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır" (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar bir araya getirilir ve bunlar okuyucunun seviyesine göre düzenlenerek yorumlanır. Bu kapsamda Türkçe dersi haricinde zorunlu set özelliği taşıyan diğer temel derslerin (Matematik, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri, İngilizce, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Görsel Sanatlar, Beden Eğitimi, Müzik ve Teknoloji Tasarım) öğretim programları incelenerek Anıttepe Yayıncılık Türkçe 5.sınıf ders kitabında yer alan temalardaki metinler, etkinlikler, çalışmalar ve görsel unsurlarda bu derslerle ilişkili olan içerikler ve kazanımlar belirlenmiş; yapılan ilişkilendirme sayıları tablolaştırılarak temalarda yer alan disiplinler arasılığın derslere göre ne düzeyde olduğu yorumlanıp karşılaştırmalar yapılmıştır.

Araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmada ve araştırmayı şekillendirmede makaleler, tezler, kitaplar, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı, genel ağ taranmış ve elde edilen veriler bütünleştirilerek sunulmuştur. Araştırmada MEB'e bağlı okullarda okutulan Anıttepe Yayıncılık Ders Kitabı kullanılarak kitapta yer alan Birey ve Toplum, Millî Mücadele ve Atatürk, Doğa ve Evren, Millî Kültürümüz, Vatandaşlık, Sağlık ve Spor, Erdemler, Bilim ve Teknoloji temalarında yer alan metinler, hazırlık çalışmaları, tema sonu değerlendirme çalışmaları, okuma-dinleme-izleme-konuşma-yazma etkinlikleri ve temalarda yer alan görsel unsurların Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, İngilizce (Yabancı Dil), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım, Teknoloji Tasarım, Beden Eğitimi, Müzik ve Görsel Sanatlar gibi zorunlu set özelliği taşıyan ders disiplinleriyle ilişkili olabilecek şekilde kullanılan öğeleri incelenmiş ve tablolar vasıtasıyla disiplinler arasılık bağlamında yorumlamaları yapılmıştır. Ayrıca çalışmada diğer disiplin alanlarıyla kurulan disiplinler arasılık ilişkilerini yansıtan unsurlara ait bazı etkinlik, çalışma ve görsellerden örnekler de sunulmuştur.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde 5.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan okuma metinleri, dinleme metinleri, serbest okuma metinleriyle birlikte okuma, dinleme-izleme, konuşma,

yazma etkinlikleri ve hazırlık çalışmaları, tema sonu değerlendirme çalışmaları ve gelecek metne hazırlık çalışmalarının disiplinler arası boyutunun incelenmesinin ardından bulgulara yer verilmiştir. Araştırma kapsamında 5.sınıf Anıttepe Yayıncılık Türkçe ders kitapları incelendiğinde 8 tema, her temanın içerisinde üç okuma, bir dinleme/izleme metni ve bir serbest okuma metinleri olmak üzere toplamda 40 metnin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca gerek etkinlik ve çalışmalarda gerekse tema sonu değerlendirme çalışmalarında kısa metinlere de yer verilmiştir. İncelenen kitaptaki tüm temalarda yer alan okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma etkinlik ve çalışmaları incelendiğinde Birey ve Toplum temasında 39 etkinlik, Millî Mücadele ve Atatürk temasında 42 etkinlik, Doğa ve Evren temasında 44 etkinlik, Millî Kültürümüz temasında 36 etkinlik, Vatandaşlık temasında 40 etkinlik, Sağlık ve Spor temasında 42 etkinlik, Erdemler temasında 42 etkinlik, Bilim ve Teknoloji temasında ise 32 etkinlik olmak üzere toplamda 317 etkinlik olduğu tespit edilmiş; bununla birlikte kitapta toplamda 8 tema sonu değerlendirme çalışması ve 62 adet hazırlık çalışmasının yer aldığı belirlenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen kitapta yer alan metinler, etkinlikler, çalışmalar ve görsel unsurlar disiplinler arası bağlamında incelenmiş, temalarda farklı disiplin alanlarıyla ilişkilendirmelere kaç kez yer verildiği analiz edilmiş, oluşturulan alt başlıklar altında sırasıyla incelenmiş ve yorumlanmıştır.

5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Birey ve Toplum Temasında Disiplinler Arası Bağlamında İlişkilendirmeler

Araştırmanın birinci araştırma sorusu “5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Birey ve Toplum temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?” biçiminde ifade edilmiştir. Bu araştırma sorusuna yanıt verebilmek için 5. sınıf Türkçe ders kitabı Birey ve Toplum teması metinleri, etkinlik ve çalışmaları disiplinler arası bağlamında incelenmiş ve disiplinler arası ilişkilendirmeler tabloları olarak Tablo 1’de ortaya konmuştur.

Tablo-1 “5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Birey ve Toplum Temasının Disiplinler Arası Bağlamında İncelenmesi Tablosu”

Dersler											
	Matematik	Sosyal Bilgiler	Fen Bilimleri	Yabancı Dil	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Bilişim Teknolojileri	Görsel Sanatlar	Müzik	Beden Eğitimi	Teknoloji ve Tasarım	Toplam
Metinler											
Memleket İsterim	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Hoşça Kalın Güle Güle	0	6	0	0	0	1	1	0	0	1	9
Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir	0	6	0	0	2	1	1	0	0	1	11
İlk Ders(Dinleme Metni)	0	2	0	0	0	1	0	0	0	1	4
Çocuk ve Baloncu(Serbest Okuma Metni)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tema Sonu Değerlendirme	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Toplam	0	18	1	0	2	3	2	0	0	3	29

Tablo 1’de görüldüğü üzere Birey ve Toplum temasında yer alan metinler, etkinlik ve çalışmalardaki disiplinler arasılık boyutu incelendiğinde toplamda 29 adet disiplinler arası ilişkilendirme yapıldığı ve Sosyal Bilimler ders disipliniyle ilişkilendirmelerin sayısının diğer disiplinlere göre oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni Sosyal Bilimler dersinin bireylerin yaşamı ve toplumla olan ilişkilerini temel alan disiplinlerden biri olmasıdır. Disiplinler arasılık ilişkilerinin metinlere göre dağılımı incelendiğinde ise en çok “Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir” ve “Hoşça Kalın Güle Güle” isimli metinlerde disiplinler arasında bağlantı kurulmuştur.

Şekil 2. “Birey ve Toplum” teması “Anadolu’da Konukseverlik Gelenekseldir” okuma metnine ait Bilişim Teknolojileri ve Yazılım dersiyle disiplinler arası ilişkilendirilen etkinlik örneği

5. ETKİNLİK Aşağıdaki metni okuyunuz.

Türk Konukseverliğine Tarihsel Bir Örnek: Köy Odaları
 Yakın zamana kadar köylerde yaşamış veya hâlen yaşamakta olan kişilerin aralarında dün gibi yaşayan köy odaları geleneği, Türk konukseverliğinin en iyi örnekleri arasındadır.
 Köylerdeki köy odalarının konukları, bir yerden bir yere gitmekte olan yolcular olduğu kadar, köye ticaret amacı ile gelen veya zanaat sahibi insanlar da olabilmekteydi. Çerçiler, testi bardak satanlar, ürettiği malı değiş yoluyla veya para ile ticaret yapanlar, halatçılar, gezici kalaycılar, orakçılar vb. olmak üzere köye bir nedenle gelenler istediği kadar bu köy odalarında konuk olarak kalabiliyorlardı.
 Anadolu’nun birçok köyünde neredeyse her sülalenin köy odası vardı. Bu köy odaları ya o sülalelerin ya da önde gelen büyüğünün adıyla anılıyordu. Gelen konukların ihtiyaçları da bu sülalelere mensup aileler tarafından karşılanıyordu. Bu hizmetlerin kesinlikle maddi bir karşılığı yoktu.

Mümtaz BAŞKAYA
 www.baee.meb.gov.tr

a) Bu metin hangi siteden alınmıştır?
 .....
 b) Araştırmalarınızı yaparken hangi internet sitelerinden yararlanıyorsunuz?
 .....
 c) Hangi internet sitelerinde yer alan bilgilere güvenebilirsiniz? Açıklayınız.
 .....
 ç) Girdiğiniz sitelerin güvenilirliğini sorguluyor musunuz? Neden?
 .....
 d) İnternet sitelerinin güvenilirliğini nasıl anlarız?
 .....

Şekil 2’de yer alan etkinlikte Türk konukseverliğini anlatan bir okuma metni sonrası internet sitelerinin güvenilirliği konusunda yazma etkinliği yapılarak Türkçe dersiyle Bilişim Teknolojileri ve Yazılım dersi arasında disiplinler arası ilişki kurulmuştur.

5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Millî Mücadele ve Atatürk Temasında Disiplinler Arasılık Bağlamında İlişkilendirmeler

Araştırmanın ikinci araştırma sorusu “5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Millî Mücadele ve Atatürk temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?” biçiminde ifade edilmiştir. Bu araştırma sorusuna yanıt verebilmek için 5. sınıf Türkçe ders kitabı Millî Mücadele ve Atatürk teması metinleri, etkinlik ve çalışmaları disiplinler arasılık bağlamında incelenmiş ve disiplinler arası ilişkilendirmeler tablolaştırılarak Tablo 2’de ortaya konmuştur.

Tablo-2. “5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Millî Mücadele ve Atatürk Temasının Disiplinler Arasılık Bağlamında İncelenmesi Tablosu”

Dersler	Matematik	Sosyal Bilgiler	Fen Bilimleri	Yabancı Dil	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Bilişim Teknolojileri	Görsel Sanatlar	Müzik	Beden Eğitimi	Teknoloji ve Tasarım	Toplam
Metinler											
Mustafa Kemal Kağnısı	0	4	0	0	0	0	2	0	0	0	6
Dumlupınar Savaşı	0	8	0	0	0	1	1	0	0	1	11
6 Mart 1915 Gecesi	0	8	0	0	0	3	1	0	0	3	15
Bir Temmuz Gecesi (Dinleme Metni)	0	5	1	0	0	0	0	0	0	0	6
Şahin Bey (Serbest Okuma Metni)	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Tema Sonu Değerlendirme	0	5	1	0	0	0	0	0	0	0	6
Toplam	0	31	2	0	0	4	4	0	0	4	45

Tablo 2’de görüldüğü üzere Millî Mücadele ve Atatürk temasında alan metinler, etkinlik ve çalışmalarındaki disiplinler arası boyutu incelendiğinde toplamda 45 adet disiplinler arası ilişkilendirme yapıldığı görülmektedir. Millî Mücadele Dönemi ve Atatürk’ün Hayatı Sosyal Bilgiler disiplini kazanımları ile ilgili olduğundan, disiplinler arası ilişkiyle en çok ilişkilendirme yapılan disiplinin Sosyal Bilgiler (31 kez) dersi olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3. “Millî Mücadele ve Atatürk” teması “6 Mart 1919 Gecesi” okuma metni-ne ait Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar ve Teknoloji Tasarım dersleriyle disiplinler arası ilişkilendirilen etkinlik örneği

19. ETKİNLİK Aşağıda verilen Çanakkale Savaşı ile ilgili filmlerin afişlerini inceleyiniz.

a) Çanakkale Savaşı ile ilgili bir film hazırlasaydınız adı ne olurdu?
.....

b) Filminizin içeriğini diğerlerine kısaca yazınız.
.....

c) Filminiz için bir afiş tasarlayınız. Afişiniz için Çanakkale Savaşı ile ilgili görseller kullanınız.

Şekil 3'te görüldüğü üzere temadaki etkinlikte Çanakkale Savaşı'nı anlatan görseller verilerek hem öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde Çanakkale Savaşı ile ilgili öğrenmiş oldukları bilgiler harekete geçirilmiş hem de bu bilgiler ışığında bir afiş tasarımları sağlanarak yaratıcı becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Farklı disiplinleri birleştiren bu etkinlikte Türkçe dersiyse Sosyal Bilgiler, Görsel Sanatlar ile Teknoloji ve Tasarım dersleri arasında disiplinler arası ilişkilendirmeler yapılmıştır.

5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Doğa ve Evren Temasında Disiplinler Arası Bağlamında İlişkilendirmeler

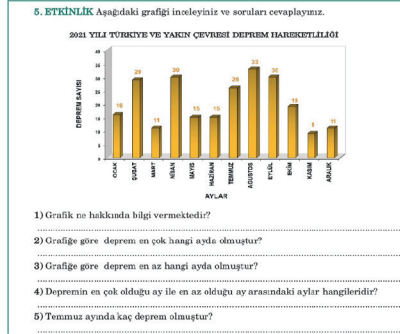
Araştırmanın üçüncü araştırma sorusu "5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Doğa ve Evren temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?" biçiminde ifade edilmiştir. Bu araştırma sorusuna yanıt verebilmek için 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki Doğa ve Evren teması metinleri, etkinlik ve çalışmalarını disiplinler arası bağlamında incelenmiş ve disiplinler arası ilişkilendirmeler tablolaştırılarak Tablo 3'te ortaya konmuştur.

Tablo-3. "5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Doğa ve Evren Temasının Disiplinler arası Bağlamında İncelenmesi"

Dersler											
	Matematik	Sosyal Bilgiler	Fen Bilimleri	Yabancı Dil	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Bilişim Teknolojileri	Görsel Sanatlar	Müzik	Beden Eğitimi	Teknoloji ve Tasarım	Toplam
Metinler											
1.Bu Nehir Bizim	1	6	6	0	0	1	1	0	0	2	17
2.Okland Adası	0	3	0	2	0	0	0	0	0	0	5
3.Deprem	1	4	0	0	0	1	0	1	0	1	8
4. Sakın Kesme (Dinleme Metni)	0	2	0	0	0	1	2	0	0	2	7
Yarın Gene Sabah Olacak (Serbest Okuma Metni)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tema Sonu Değerlendirme	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Toplam	2	15	7	2	0	3	3	1	0	5	38

Tablo 3'te görüldüğü üzere Doğa ve Evren temasında alan metinler, etkinlik ve çalışmalardaki disiplinler arası boyutu incelendiğinde toplamda 38 kez disiplinler arası ilişkilendirme yapıldığı, İnsan ve Çevre ilişkilerini inceleyen dersler olan Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleriyle kurulan ilişkilendirmelerin bu temada ağır bastığı görülmektedir. Disiplinler arası ilişkilendirmelerin en fazla olduğu metin "Bu Nehir Bizim" adlı metin olurken diğer metinlerde ilişkilendirmelerin oldukça az kaldığı görülmektedir.

Şekil 4. “Doğa ve Evren” teması “Deprem” okuma metnine ait Matematik dersiyile disiplinler arası ilişkilendirilen etkinlik örneği

Şekil 4’te görüldüğü üzere etkinlikte 2021 yılına ait Türkiye ve yakın çevresinde oluşan depremlerin aylara göre dağılımı grafikte gösterilmiş ve öğrencilerin bu grafikte verilen bilgileri yorumlamaları sağlanarak hem ifade yeteneklerinin hem de matematiksel becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Millî Kültürümüz Temasında Disiplinler Arasılık Bağlamında İlişkilendirmeler

Araştırmanın dördüncü araştırma sorusu “5. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Millî Kültürümüz temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?” biçiminde ifade edilmiştir. Bu araştırma sorusuna yanıt verebilmek için 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki Millî Kültürümüz teması metinleri, etkinlik ve çalışmaları disiplinler arası bağlamında incelenmiş ve disiplinler arası ilişkilendirmeler tablolaştırılarak Tablo 4’te ortaya konmuştur.

Tablo-4. “5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Millî Kültürümüz Temasının Disiplinler Arasılık Bağlamında İncelenmesi Tablosu”

Dersler	Matematik	Sosyal Bilgiler	Fen Bilimleri	Yabancı Dil	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Bilişim Teknolojileri	Görsel Sanatlar	Müzik	Beden Eğitimi	Teknoloji ve Tasarım	Toplam
Metinler											
1.Kilim	0	3	0	0	0	3	5	0	0	1	12
2.Vatan Yahut Silistre	0	3	0	0	0	0	2	0	0	0	5
3.Boğaç Han	0	3	0	0	0	0	1	0	0	0	4
4. Ali Kuşçu (Dinleme Metni)	2	1	2	0	0	1	1	0	0	0	7
Geyik Ana (Serbest Okuma Metni)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tema Sonu Değerlendirme	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Toplam	2	11	2	0	0	4	9	0	0	1	29

Tablo 4'te görüldüğü üzere Millî Kültürümüz temasında alan metinler, etkinlik ve çalışmalardaki disiplinler arası boyutu incelendiğinde toplamda 29 adet ilişkilendirme tespit edilmiştir. Bu ilişkilendirmelere bakıldığında millî kültürü eğitim vasıtasıyla gelecek kuşaklara aktarma görevi gören Sosyal Bilgiler dersi ve öğrencilerin estetik değer kazanmalarını amaçlayan Görsel Sanatlar dersi disiplinlerine ait ilişkilendirmelerin diğer disiplinlere göre daha çok öne çıktığı görülmektedir. Disiplinler arası ilişkilerinin en fazla kullanıldığı metin olarak “Kilim” adlı metin olduğu, diğer metinlerin ise bu çerçevede daha geride kaldığı söylenebilir.

Şekil 5. “Millî Kültürümüz” teması “Ali Kuşçu” dinleme/izleme metnine ait Matematik ve Bilişim Teknolojileri ve Yazılım dersleriyle disiplinler arası ilişkilendirilen etkinlik örneği

Şekil 5'te yazma becerilerinin geliştirilmesi üzerine yapılan etkinlikte Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşamış olan ünlü matematikçi Ali Kuşçu'ya yazılacak olan elektronik posta etkinliğiyle öğrencilerin yazma becerileri geliştirilecek, Matematik alanına duyuşsal ilgilerinin oluşması sağlanacak ve teknoloji kullanma kabiliyeti geliştirilecektir.

5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Vatandaşlık Temasında Disiplinler Arası Bağlamında İlişkilendirmeler

Araştırmanın beşinci araştırma sorusu “5. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Vatandaşlık temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?” biçiminde ifade edilmiştir. Bu araştırma sorusuna yanıt verebilmek için 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki Vatandaşlık teması metinleri, etkinlik ve çalışmaları disiplinler arası bağlamında incelenmiş ve disiplinler arası ilişkilendirmeler tablolaştırılarak Tablo 5'te ortaya konmuştur.

Tablo-5. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Vatandaşlık Temasının Disiplinler Arasılık Bağlamında İncelenmesi Tablosu

Dersler	Matematik	Sosyal Bilgiler	Fen Bilimleri	Yabancı Dil	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Bilişim Teknolojileri	Görsel Sanatlar	Müzik	Beden Eğitimi	Teknoloji ve Tasarım	Toplam
1.Çocuk Bahçesindeki Bekçi	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	3
2.Bilinçli Tüketici	0	4	0	0	0	0	3	0	0	1	8
3. Özgürlük	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
4. Sokak (Dinleme Metni)	0	3	0	0	2	0	0	0	0	0	5
Çiftçi İle Çocukları (Serbest Okuma Metni)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tema Sonu Değerlendirme	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Toplam	0	12	0	0	2	0	3	0	0	1	18

Tablo 5'te görüldüğü üzere Vatandaşlık temasında alan metinler, etkinlik ve çalışmalarındaki disiplinler arası boyutu incelendiğinde toplamda 18 adet ilişkilendirme tespit edilmiş olup bu ilişkilendirmelerin sırasıyla Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Görsel Sanatlar ve Teknoloji tasarımı disiplinlerine ait olduğu görülmektedir. En çok disiplinler arası ilişkisinin olduğu metinlere bakıldığında ise “Bilinçli Tüketici” ve “Sokak” adlı metinler olduğu belirlenmiştir.

Şekil 6. “Vatandaşlık” teması “Bilinçli Tüketici” okuma metnine ait Görsel Sanatlar dersiyle disiplinler arası ilişkilendirilen etkinlik örneği

7. ETKİNLİK Aşağıdaki karikatürü inceleyiniz. Bu karikatürde verilmek istenen mesaj sizce nedir? Yazınız.

.....

.....

Şekil 6'da yer alan etkinlikte verilen karikatürle öğrencilerin görsel algı ve düşünme becerilerini geliştirilmesi hem de öğrencilerin olayları kendi bakış açılarına göre yorumlaması hedeflenerek Türkçe dersiyle Görsel Sanatlar dersi arasında disiplinler arası ilişkilendirme yapılmıştır.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Sağlık ve Spor Temasında Disiplinler Arası Bağlamında İlişkilendirmeler

Araştırmanın altıncı araştırma sorusu “5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Sağlık ve Spor temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?” biçiminde ifade edilmiştir. Bu araştırma sorusuna yanıt verebilmek için 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki Sağlık ve Spor teması metinleri, etkinlik ve çalışmaları disiplinler arası bağlamında incelenmiş ve disiplinler arası ilişkilendirmeler tablolaştırılarak Tablo 6’da ortaya konmuştur.

Tablo-6. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Doğa ve Evren Temasının Disiplinler Arası Bağlamında İncelenmesi Tablosu

Dersler	Matematik	Sosyal Bilgiler	Fen Bilimleri	Yabancı Dil	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Bilişim Teknolojileri	Görsel Sanatlar	Müzik	Beden Eğitimi	Teknoloji ve Tasarım	Toplam
Metinler											
1.Karagöz Kibarlık Öğreniyor	0	1	0	1	0	1	1	0	2	0	6
2.Çitlembik	1	1	6	0	0	2	1	0	7	1	19
3. Spor Ve Beden	0	0	6	1	0	0	1	0	7	0	15
4. Tavşan İle Kaplumbağa (Dinleme Metni)	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
Dedemin Öyküsü (Serbest Okuma Metni)	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Tema Sonu Değerlendirme	1	0	3	0	0	0	0	0	3	0	7
Toplam	2	2	15	2	0	3	3	0	22	1	50

Tablo 6’da görüldüğü üzere Sağlık ve Spor temasında alan metinler, etkinlik ve çalışmalardaki disiplinler arası boyutu incelendiğinde toplamda 50 adet ilişkilendirme olduğu belirlenmiştir. Sağlık ve Spor teması spor yapmanın önemi ve sporun insan bedenindeki oluşturmuş olduğu değişimleri ele alan bir tema olduğundan dolayı Beden Eğitimi ve Fen Bilimleri ders disiplinleriyle yapılan ilişkilendirmelerin sayıca fazlalığı dikkat çekmekte ve özellikle “Çitlembik” ve “Spor ve Beden” isimli metinlerde bu disiplinler arası ilişkilendirmelerin yoğunlaştığı görülmektedir.

Şekil 7 “Sağlık ve Spor” teması “Karagöz Kibarlık Öğreniyor” okuma metnine ait Beden Eğitimi dersiyse disiplinler arası ilişkilendirilen etkinlik örneği

11. ETKİNLİK

a) Aşağıda giriş kısmı verilen hikâyeyi spor ve sağlığın önemini vurgulayacak şeklide tamamlayınız. Yazdığınız hikâyeye başlık koyunuz.

Ahmet, arkadaşlarıyla okulun futbol sahasında oynuyordu. Bir ara yanlışlıkla top yerine karşı takımın oyuncularından birinin bacağına vurdu. Oyuncu acı içinde yere düştü. Belli ki canı yanmıştı. Bacağı kırılmış bile olabilirdi. Ahmet paniğe kapıldı ne yapacağını şaşırıldı.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Şekil 7’de yer alan etkinlikte spor yapmanın ve sağlıklı yaşamının önemini amaçlayan yazma becerisi etkinliğiyle öğrencilerin beden ve ruh sağlığını geliştirebilmelerine yardım eden, sağlıklı bir bünyeye sahip olmalarını amaçlayan Beden Eğitimi dersiyse Türkçe dersi arasında disiplinler arası bir ilişkilendirme yapılmıştır.

5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Erdemler Temasında Disiplinler Arasılık Bağlamında İlişkilendirmeler

Araştırmanın yedinci araştırma sorusu “5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Erdemler temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?” biçiminde ifade edilmiştir. Bu araştırma sorusuna yanıt verebilmek için 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki Erdemler teması metinleri, etkinlik ve çalışmaları disiplinler arasılık bağlamında incelenmiş ve disiplinler arası ilişkilendirmeler tablolaştırılarak Tablo 7’de ortaya konmuştur.

Tablo-7. 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Erdemler Temasının Disiplinler Arasılık Bağlamında İncelenmesi Tablosu

Dersler	Matematik	Sosyal Bilgiler	Fen Bilimleri	Yabancı Dil	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Bilişim Teknolojileri	Görsel Sanatlar	Müzik	Beden Eğitimi	Teknoloji ve Tasarım	Toplam
Metinler											
1.Yaşlı Güreşçi	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1	5
2.Büyüklerle Saygı	2	0	1	0	1	0	2	0	0	0	6
3. Yaşama Sevinci	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0	5
4. Paylaşım (Dinleme Metni)	0	1	4	0	4	1	0	0	0	1	11
Bir Bardak Sütün Hatırı (Serbest Okuma Metni)	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	2
Tema Sonu Değerlendirme	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Toplam	3	4	6	1	7	1	4	0	3	2	31

Tablo 7’de görüldüğü üzere Erdemler temasında alan metinler, etkinlik ve çalışmalarındaki disiplinler arası boyutu incelendiğinde toplamda 31 adet ilişkilendirme olduğu anlaşılmaktadır. Erdemler teması konu alanı olarak toplumsal ilişkileri daha iyi hâle getirme, insanların ahlaklı ve topluma faydalı bireyler olmasını amaçlayan bir tema olduğu için disiplinler arası ilişkilendirmelerde de Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders disiplinlerinin diğer disiplinlere göre sayıca daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca “Paylaşım” dinleme metnindeki disiplinler arası ilişkilendirmelerin yoğunluğunun diğer metinlere göre fazla olduğu belirlenmiştir

Şekil 8 “Erdemler” teması “Paylaşım” dinleme/izleme metnine ait Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersiyle disiplinler arası ilişkilendirilen etkinlik örneği

7. ETKİNLİK

a) “Komşusu açken tok yatan bizden değildir.” (Hz. Muhammed) Peygamberimizin hadisini kısaca açıklayınız. Bu hadiste bize hangi değerler öğütlenmiştir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Belirlediğiniz bu değerlerle ilgili bir slogan oluşturunuz.

.....

Şekil 8’de yer alan etkinlikte Hz. Muhammed’in bir hadisi paylaşarak yardımlaşma ve paylaşma değerleri üzerine öğrencilerin yorum yapmaları sağlanmış, Türkçe dersiyle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri arasında disiplinler arası ilişkilendirme yapılmıştır.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilim ve Teknoloji Temasında Disiplinler Arası Bağlamında İlişkilendirmeler

Araştırmanın sekizinci araştırma sorusu “5.Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki Bilim ve Teknoloji temasında yer alan farklı disiplinlere ait disiplinler arası ilişkilendirmeler ne düzeydedir?” biçiminde ifade edilmiştir. Bu araştırma sorusuna yanıt verebilmek için 5.sınıf Türkçe ders kitabındaki Bilim ve Teknoloji teması metinleri, etkinlik ve çalışmaları disiplinler arası bağlamında incelenmiş ve disiplinler arası ilişkilendirmeler tablolaştırılarak Tablo 8’de ortaya konmuştur.

Tablo-8. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Bilim ve Teknoloji Temasının Disiplinler Arasılık Bağlamında İncelenmesi Tablosu

Metinler	Dersler	Matematik	Sosyal Bilgiler	Fen Bilimleri	Yabancı Dil	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Bilişim Teknolojileri	Görsel Sanatlar	Müzik	Beden Eğitimi	Teknoloji ve Tasarım	Toplam
1.Barkod		0	1	0	0	0	9	1	0	0	2	13
2.Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor		1	9	3	0	0	9	1	0	0	0	23
3. Akıllı Ulaşım Sistemleri		0	4	4	0	0	2	2	0	0	4	16
4. Aziz Sancar (Dinleme Metni)		0	2	7	0	0	0	0	0	0	0	9
Pastör (Serbest Okuma Metni)		0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Tema Sonu Değerlendirme		1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	5
Toplam		2	18	17	0	0	20	4	0	0	6	67

Tablo 8’de görüldüğü üzere Bilim ve Teknoloji temasında alan metinler, etkinlik ve çalışmalarındaki disiplinler arasılık boyutu incelendiğinde toplamda 67 adet ilişkilendirme olduğu belirlenmiştir. Bilim ve Teknoloji teması içerikleri incelendiğinde bilimsel ve teknolojik gelişmelerle birlikte iletişim ve ulaşım ağırlıklı konular içerdiği için Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler ve Bilişim Teknolojileri ve Yazılım disiplinleriyle kurulan ilişkilendirmelerin sayıca fazlalığı görülmektedir. En çok disiplinler arası ilişkilendirme yapılan metinler ise sırasıyla “Sosyal Medya Psikolojinizi Etkiliyor”, “Akıllı Ulaşım Sistemleri” ve “Barkod” şeklinde belirlenmiştir.

Şekil 9. “Bilim ve Teknoloji” teması “Aziz Sancar” dinleme/izleme metnine ait Fen Bilimleri dersiyle disiplinler arası ilişkilendirilen etkinlik örneği

5. ETKİNLİK Aşağıdaki metni okuyunuz.

EDISON

Edison'un çocukken yaptığı bir buluş annesini ölümden kurtarmıştı.

İnsanlık tarihinin ünlü kişileri üzerinde annelerinin etkisi büyük olmuştur. Büyük mucit Edison da annesinin çok etkisi altında kalmıştır. Hemen hemen bütün başarılarını ona borçludur. Daha küçük yaşlarda annesinin etkisiyle okumaya, her şeyi öğrenmeye merak sarmıştı. Annesi, küçük Edison'un kimseye benzemediğini, ileride onu çok parlak başarıların beklediğini biliyordu.

Günün birinde Edison'un annesi çok ağır bir hastalığa tutuldu. Gece yarısı olmasına rağmen hastanın hemen ameliyat edilmesi gerekiyordu. Doktor, ışık yetersizliğinden bu ameliyatı yapamayacağını söylemişti. Küçük dâhi, camından çok sevdiği annesini mutlaka kurtarmak istiyordu. Annesi onun için kutsal bir varlıktı.

Edison düşündü taşındı. En sonunda, odanın her yanını aynalarla kaplarsa ışığın çoğalacağını, o zaman doktorun da ameliyatı yapmaya razı olacağını düşündü. Evdeki bütün aynaları topladı, komşu dükkandan da birkaç ayna getirdi. Oda inanılmayacak derecede aydınlanmıştı. Doktor ameliyatı yaptı, böylece Edison sevgili annesinin hayatını kurtardı.

Doğan Kardeş Ansiklopedisi

a) Edison'un başarılı olmasında merak duygusunun etkisi olmuş mudur?
.....

b) Edison'un annesinin ameliyatı için bulduğu çözüm nedir?
.....

c) İnsanlar hangi durumlarda farklı çözüm arayışlarına yönelirler?
.....

ç) Buluşların gerçekleşmesinde merak duygusu ile hayal gücünün etkisi ne olabilir?
Açıklayınız.
.....

Şekil 9’da yer alan etkinlikte Edison’u anlatan okuma metniyle birlikte öğrencilerin toplumsal değişimlere yol açan bilimsel ve teknolojik gelişmeleri tanıması, bunları Türkçe dersinin kazanımlarıyla disiplinler arası ilişkilendirmesi amaçlanmıştır.

5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Temalarda ve Derslerde Disiplinler Arası Bağlamında İlişkilendirmeler

5.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki temalar disiplinler arası bağlamında incelenmiş ve temalarda toplamda 304 kez disiplinler arası ilişkisi kurulduğu saptanmıştır. Bu ilişkilendirmelerin temalara ve derslere göre dağılımı tablolaştırılarak Tablo 9’da gösterilmiştir:

Tablo-9. 5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Temaların ve Derslerin Disiplinler Arası Bağlamında İncelenmesi Tablosu

Metinler	Dersler										Toplam
	Matematik	Sosyal Bilgiler	Fen Bilimleri	Yabancı Dil	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Bilişim Teknolojileri	Görsel Sanatlar	Müzik	Beden Eğitimi	Teknoloji ve Tasarım	
1.Birey ve Toplum	0	18	1	0	2	3	2	0	0	3	29
2.Milli Mücadele ve Atatürk	0	31	2	0	0	4	4	0	0	4	45
3.Doğa ve Evren	2	15	7	2	0	3	3	1	0	5	38
4.Milli Kültürümüz	2	11	2	0	0	4	9	0	0	1	29
5.Vatandaşlık	0	12	0	0	2	0	3	0	0	1	18
6.Sağlık ve Spor	2	2	15	2	0	3	3	0	22	1	50
7.Erdemler	3	4	6	1	7	1	4	0	3	2	31
8.Bilim ve Teknoloji	2	18	17	0	0	20	4	0	0	6	67
Toplam	11	111	51	5	11	38	32	1	25	23	307

Tablo 9’da yer alan 5.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki temaların ve derslerin disiplinler arası boyutu incelendiğinde en çok disiplinler arası ilişkilendirme yapılan derslerin sırasıyla Sosyal Bilgiler (111 kez), Fen Bilimleri (51), Bilişim Teknolojileri (38 kez) ve Görsel Sanatlar (32 kez) olduğu saptanmıştır. Ayrıca Beden Eğitimi (25 kez) ve Teknoloji Tasarım (23 kez) dersleriyle yapılan ilişkilendirmelerin sayıca daha az olduğu; Matematik (11 kez), Yabancı Dil (5 kez), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (11 kez) ve Müzik (1 kez) derslerinin ise tüm derslere bakıldığında disiplinler arası ilişkilendirme sayılarında diğer derslere göre oldukça geride kaldığı belirlenmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırma; MEB’e bağlı ortaokul 5.sınıflarda okutulmakta olan Anıttepe Yayıncılık 5.sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler, gelecek metne hazırlık çalışmaları, okuma, dinleme-izleme, konuşma ve yazma etkinlikleri ve tema sonu değerlendirme çalışmalarına ait bölümler ile sınırlıdır. Ayrıca metinlerde yalnızca disiplinler arası ölçütlerinin metinler, etkinlik ve çalışmalardaki varlığı ve ne derece

bulduğu saptanmaya çalışılmıştır. Ortaokul 5.sınıf Türkçe derslerinde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okutulması uygun görülen farklı yayınevlerine ait Türkçe ders kitaplarının birbirine benzer özellikler taşıdığı varsayılmaktadır.

Araştırmanın sonucunda 5.sınıf Türkçe ders kitapları disiplinler arası bağlamında incelenmiş ve toplamda 307 kez disiplinler arası ilişki kurulduğu saptanmıştır. Bu ilişkilendirmeler temalara göre incelendiğinde en çok ilişkilendirme yapılan temalar Bilim ve Teknoloji, Sağlık ve Spor, Millî Mücadele ve Atatürk temaları olurken diğer temaların ilişkilendirme sayılarının ise bu temalara göre daha sınırlı olduğu görülmektedir. Vatandaşlık temasının ise kullanılan disiplinler arası ilişkilendirme sayısı bakımından en düşük orana sahip olan tema durumunda olduğu saptanmıştır.

Garip'in (2022) yapmış olduğu çalışmada yer alan Türkçe derslerinin disiplinler arası yaklaşımı kullanmak için uygun olduğu, Türkçe derslerinde disiplinler arası ilişkiden faydalandığı, disiplinler arası yaklaşımdan faydalanmanın öğrencilere bir takım katkılar sunduğu şeklindeki araştırma sonuçları bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Demir'in (2017) yapmış olduğu çalışmada diğer disiplinler ile ilişkinin hazırlık çalışmaları bölümünde yoğunlaştığı ve dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma bölümlerinde disiplinler arası ilişkiye çok az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada ise disiplinler arası ilişkilerinin yoğun olarak kullanıldığı bölümlerin etkinlikler bölümünde yoğunlaştığı, hazırlık bölümünde ise bu ilişkilendirmelerin sayıca az kaldığı tespit edilmiş olup Demir (2017)'in çalışmasıyla bu açıdan farklılık göstermektedir.

Öğrencilerin 2019 ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında belirtildiği üzere çağın gerektirdiği yetkinliklere ve becerilere ulaşabilmeleri için ders kitaplarının öğrencilerin değişen hayat şartlarına uyum sağlayabilecekleri şekilde düzenlenmesi ve öğrencilerin her alanda kendilerini geliştirmeleri amacıyla farklı disiplinlerle kurulacak bağlantı ve ilişkilendirmelerle zenginleştirilmesi gerekmektedir. Türkiye Yeterlilik Çerçevesinde de yer alan, kişiye günlük hayatın gerektirdiği matematiksel bilgi ve becerileri kazandırmayı, problem çözme becerisi kazandırmayı amaçlayan Matematiksel Yetkinlik; bireylerin iletişim becerilerini önemli ölçüde geliştiren, kültürlerarası etkileşimi sağlayan Yabancı Dillerde İletişim yetkinliklerinin kazandırılması için 5.sınıf Türkçe ders kitaplarında Matematik ve Yabancı Dil dersleriyle olan disiplinler arası ilişkilendirmelerin sayısı artırılmalıdır. Ayrıca en az ilişkilendirme yapıldığı saptanan Müzik dersi, 5.sınıf Türkçe ders kitaplarında disiplinler arası ilişkilendirmeler bağlamında daha çok yer almalıdır. Bu bağlamda halk türkülerinden yararlanılabilir. Disiplinler arası bağlamında öğretmenler, her temada derse hazırlık amacıyla öğrencileri disiplinler arası araştırmaya yönlendirebilir.

Kaynakça

- Çapraz Baran, Ş. ve Diren, E. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Çelikkaya, H. (1991). *Eğitimin Anlamları ve Farklı Açılardan Görünüşü*. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 3 (3), 73-85.
- Duman B. ; Aybek B. (2003). *Süreç-Temelli ve Disiplinlerarası Öğretim Yaklaşımlarının Karşılaştırılması*. İLKE, (11): 1-12.
- Demir, G. (2017). *Ortaokul 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitaplarının Disiplinlerarası Yaklaşım Açısından İncelenmesi*. Turkish Studies (Elektronik), 12(25), 237 - 252. 10.7827/TurkishStudies.12192
- Garip, S. (2022). *Türkçe Dersi Metin İşleme Sürecinde Disiplinlerarasılık*. Ulusal Eğitim Dergisi, 2(13 Mayıs Dil Bayramı Özel Sayısı), 213-235. <https://uleder.com/index.php/uleder/article/view/37>
- Jacobs, H. H. (1989). *The growing need for interdisciplinary Curriculum content*. Association for Supervision and Curriculum Development
- Jones, C. (2009). *Interdisciplinary Approach-Advantages, Disadvantages and the Future Benefits of Interdisciplinary Studies*. ESSAI, 7(26), 76-81.
- Kanatlı, F. ve Çekici, Y. E. (2013). *Türkçe öğretiminde disiplinlerarası olanaklar*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(2), 223-234.
- MEB. (2019). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Perkins, D., N. (1994), *The Intelligent Eye: Learning to Think by Looking at Art*, Santa Monica, CA: Getty Center For Education in Arts, s.5-83-84.
- TYÇ(2015). *Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*, Bakanlar Kurulu Kararı. Tarih: 19.11.2015. No.2015/8213. Resmi Gazete No.29537.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara, Seçkin yayıncılık.
- Yıldırım, A. (1996). *Disiplinlerarası öğretim kavramı ve programlar açısından doğrudan sonuçlar*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(12).

Extended Abstract

Since the Turkish course is conducted through texts and aims to develop basic language skills, Turkish textbooks are an extremely important resource for both teachers and students in terms of lesson delivery. Therefore, it is essential that the content in textbooks is prepared in accordance with the educational processes. It is important to examine the interdisciplinary aspect of the texts and activities to be selected in accordance with the themes in textbooks that aim to ensure the multifaceted mental development of individuals based on an interdisciplinary approach.

When examining the studies conducted on the interdisciplinary context of Turkish textbooks in our country, it is observed that the extent to which interdisciplinary associations in these textbooks are utilized is not fully known.

As in developed countries, great importance is given to the education of individuals from a young age in our country as well, and this process, shaped by societal values, is molded by the family, environment, society, and education system in accordance with the aim of raising educated, good people. Jacobs (1989) stated that interdisciplinary learning serves as a motivational tool for students in education. Because the education process that begins in the family and continues in the school aims to raise individuals who are equipped, entrepreneurial, proficient in information technologies, and capable of critical and creative thinking, in accordance with the needs of the age. In line with this goal, different disciplines and branches of science are utilized.

In this study, the extent of interdisciplinary associations in the themes found in 5th-grade Turkish textbooks was examined, and the analysis of the content in these themes was interpreted through tables. The research was conducted using the document analysis method, which is one of the qualitative research methods and techniques.

As a result of the research, 5th-grade Turkish textbooks were examined in the context of interdisciplinarity, and it was determined that a total of 307 interdisciplinary relationships were established. When these associations are examined by themes, it is observed that the most associations were made with the themes of Science and Technology, Health and Sports, National Struggle, and Atatürk, while the number of associations with other themes is more limited compared to these themes. It has been determined that the Citizenship theme has the lowest rate in terms of the number of interdisciplinary associations used.

As stated in the 2019 and 2024 Turkish Language Curriculum, it is necessary for textbooks to be organized in a way that students can adapt to changing life conditions and to be enriched with connections and associations with different disciplines in order to enable students to develop themselves in every field. Mathematical Competence, which is also included in the Turkey Qualifications Framework and aims to provide individuals with the mathematical knowledge and skills required in daily life and to develop problem-solving skills; the number of interdisciplinary connections with Mathematics and Foreign Language courses should be increased in 5th-grade Turkish textbooks to enhance the acquisition of Foreign Language Communication competencies, which significantly improve individuals' communication skills and facilitate intercultural interaction. Additionally, since it has been determined that the Music

lesson has the least number of interdisciplinary connections, more interdisciplinary connections should be included in the context of 5th-grade Turkish textbooks. In this context, folk songs can be utilized. In the context of interdisciplinarity, teachers can guide students towards interdisciplinary research in preparation for each lesson theme.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile arasında mali çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Ethics Committee Permission

Ethics committee permission is not required for this study. No research has been conducted on any living creature (human and animal). The article belongs to the field of literature.

Deconfliction Statement

The author of the article declares that there is no conflict of financial interest between him and any institution, organization, person related to this study.

Support and Thanks

Support was not received from any institution or organization in the study.